

komunikácia (taká nevyhnutná pre uchovanie jazykovej i hudobnokultúrnej identity) viazne na elementárnych problémoch (neexistencia televízorov v sociálne slabých domácnostiach).

Záverečná diskusia v posledný deň rokovania dokázala, že konferencia bola mimoriadne podnetná pre rozvoj výskumu nemeckej hudobnej kultúry v európskych krajinách. V jednotlivých geograficko-historických lokalitách je potrebné zohľadňovať individuálne spoločenské podmienky pre rozvoj nemeckej hudobnej kultúry, pri via-

cerých spomínaných regiónoch sa hovorilo dokonca o potrebe nanovo prepísať doterajšie „oficiálne“ dejiny hudby, začleniť do nich adekvátne poznatky z archívnych prameňov i súčasných výskumných aktivít. Viacerí diskutujúci poukázali na skutočnosť, že vôbec nie je ľahké byť objektívny v otázkach histórie a súčasnosti umenia v bývalých sídelných oblastiach Nemcov a zároveň mať reálny pohľad na multietnickú hudobnú kultúru strednej a juhovýchodnej Európy.

Janka Petőczová

Etnomuzikológ „v teréne“: Pramene ľudovej hudby na Slovensku a ich recepcia. Bratislava, 10. novembra 2010

V rámci *Týždňa vedy a techniky na Slovensku 2010* usporiadal Ústav hudobnej vedy SAV v Pálffyho paláci na Zámockej ul. podujatie, na ktorom tentoraz predstavil najnovšie výsledky výskumu pracovníkov Oddelenia etnomuzikológie. Napriek rozmanitosti a šírke výskumných tém tieto pracovné výsledky spája dôsledná systematická práca s prameňom ako východiskom etnomuzikologického bádania. Prezentácia pod názvom *Etnomuzikológ „v teréne“: Pramene ľudovej hudby na Slovensku a ich recepcia* bola určená pre odbornú aj širšiu verejnosť, pre kolegov z príbuzných vedných disciplín a pre poslucháčov vysokých škôl.

Za pramene ľudovej piesne a hudby sa v súčasnosti považujú nielen ich aktuálne, živé formy, ale aj celý doposiaľ zhromaždený materiál uzavretý v archívoch, zbierkach a starších publikáciách. S nárastom zberateľských aktivít jednotlivcov a systematickou dokumentáciou s inštitucionálnym zázemím vznikol objemný pramenný fond, ktorý dnes čaká na primerané spracovanie a sprístupnenie odbornej aj širšej verejnosti. Toto spracovanie nemá len podobu základnej evidencie a katalogizácie, ale – najmä v prípade zvukových a audiovizuálnych dokumentov – aj technickej obnovy a rekonštrukcie. Vďaka tejto „predpríprave“ môže byť historický prameň integrovaný do

aktuálnych výskumných tém. Historické pramene sú pre nás fragmentárnym dokladom starších vývinových fáz ľudovej piesne a hudby a zároveň svedčia o rôznych koncepciách zberu a dokumentácie. Výskumný „terén“ pre etnomuzikológa dnes predstavujú nielen cesty do prostredia, kde tradičná pieseň a hudba žijú vo svojich aktuálnych, primárnych či sekundárnych formách. Rovnako je to aj cesta za historickým dokumentom – práca v archívoch a v zbierkach, ktorá sa dostáva na pomezie etnomuzikológie a historiografie.

Klasický terénny výskum ako objaviteľská cesta do málo známeho prostredia, pri ktorej je nevyhnutné prekonávať bariéry, a to nielen kultúrne a sociálne, ale niekedy aj etnické a jazykové, predstavuje pre nás čoraz zriedkavejšiu výskumnú situáciu. Ale ak sa s ňou ešte stretneme, poskytnite nám veľa prekvapení, nových poznatkov, osobných skúseností a nečakaných konfrontácií. Na našom území k takýmto prostrediam patria najmä spoločenstvá etnických minorít.

Na podujatí, ktoré sa uskutočnilo v rámci Dňa otvorených dverí Ústavu hudobnej vedy SAV, sa prezentovali dva odlišné typy etnomuzikologických prameňov, ich odborné spracovanie a zhodnotenie v interpretačnej praxi. Prostredníctvom dvoch ciest do odlišných „terénov“ sa priblížili v rámci dvoch

samostatných blokov výsledky najnovšieho výskumu jednak v oblasti historických prameňov ľudovej hudby, jednak v oblasti štúdia súčasných nositeľov piesňovej tradície. Ak v prvom prípade išlo o hĺbkové štúdium jednej z kľúčových osobností slovenskej ľudovej inštrumentálnej hudby – myjavského primáša Samka Dudíka (1880 – 1967), v druhom prípade išlo o spevákov z rómskeho prostredia, ktorí nám sprostredkujú málo známu tradíciu spevu rómskych piesní starej vrstvy.

V prvom bloku s názvom „Historické pramene a ich oživovanie: Samko Dudík a jeho kapela“ predstavila Alžbeta Lukáčová výsledky vlastného výskumu, zameraného na netradičnú osobnosť tradičnej hudobnej kultúry – primáša Samka Dudíka s jeho mnohostranným pôsobením na pomedzí viacerých hudobných štýlov a žánrov, viacerých etnických kultúr a sociálno-kultúrnych prostredí. Blok bol koncipovaný ako multimediálna prezentácia hovoreného slova, power-pointu, filmu a živej hudby. Na úvod prvého bloku sa premietol vzácny historický dokument – film *Myjavský muzikant* (1956) scenáristu a režiséra Ladislava Kúdelku. Vo svojom vystúpení A. Lukáčová priblížila typy historických prameňov, vznik a pôsobenie kapely, jej zloženie, repertoár, otázky transkripcie zvukových nahrávok, štýlové znaky hry a úlohu výraznej osobnosti vo vývine tradičnej hudobnej kultúry aj vo folklorizme. Ide o poznatky, ktoré autorka zhrnula vo svojej knižnej monografii *Samko Dudík a jeho kapela. Fenomén výraznej osobnosti v tradičnej hudobnej kultúre* (2010). Výklad striedali ukážky z repertoáru Samka Dudíka v podaní súčasných muzikantov – kapely Banda pod vedením primáša Sama Smetanu.

Druhý blok s názvom „Súčasní nositelia tradície: Phurikane gila – starodávne piesne Rómov“ viedla Jana Belišová. Priblížila

svoje skúsenosti a zážitky z terénneho výskumu v prostredí rómskych osád, kontakty s rómskymi spevákmi a ich životnými osudmi, piesňový repertoár a jeho vrstvy, problém oživovania zabudnutých piesní a príbehy ukryté v piesňach. Jej rozprávanie sa striedalo so živým spevom – výberom z repertoáru rómskych piesní starej vrstvy *phurikane gila* v podaní rómskych spevákov Ireny Pokutovej a Vojtecha Pokutu zo Žehry. Súčasťou bloku boli ukážky zo snímky *Cigarety a pesničky* (2009) scenáristu a režiséra Mareka Šulíka a Jany Kovalčíkovej. Je to filmový dokument o projekte medzikultúrneho dialógu prostredníctvom spevu a hudby: dokumentárny film zaznamenáva týždenné stretnutie profesionálnych hudobníkov a rómskych spevákov vo Veľkom Slavkove, ktorí v auguste 2009 v miestnom evanjelickom kostole nahrávali piesne pre CD *AfterPhurikane Gila*.

Konečným zmyslom práce etnomuzikológa je sprístupnenie materiálu „z terénu“ verejnosti: v prípade historických prameňov je to ich rekonštrukcia a interpretácia v podaní súčasných muzikantov; v prípade súčasných nositeľov tradície je to stimul k oživeniu starých piesní z pamäti ich pôvodných interpretov a sprístupnenie týchto piesní formou rôznych typov edícií. Uvedenie rómskych spevákov na koncertné pódium oslovilo profesionálnych hudobníkov-umelcov z odlišného žánru a z ich stretnutia vznikol autentický hudobný dialóg. Účasť etnomuzikológa v takýchto aktivitách už presahuje hranice základného výskumu. Dostáva sa na terén tzv. aplikovanej etnomuzikológie, ktorá v súčasnosti zažíva veľký rozmach práve pre integrovanie poznatkov základného výskumu do širokého sociálno-kultúrneho kontextu.

Hana Urbancová